

Posudok oponentky bakalárskej práce

Název práce: Vnímání smyslu ženského aktu v tvorbě současných výtvarných umělkyň a umělců v českém prostředí

Autor/ka práce: Tereza Antoňová

Typ studijního programu: bakalářský

Oponentka: MSc. Denisa Tomková, PhD.

Bakalárska práca s názvom „Vnímání smyslu ženského aktu v tvorbě současných výtvarných umělkyň a umělců v českém prostředí“ si klade za cieľ predstaviť vnímanie ženského aktu v súčasnom českom umení. V úvode práca odkazuje na feministické autorky, filozofku Simone de Beauvoir a historičku umenia Lindu Nochlin a dôležito argumentuje proti inštitucionálnym bariéram a spoločenským normám, ktoré znevýhodňujú ženy v spoločnosti a v umení. Avšak následne práca s odkazom na feministické myslenie používa pojmy ako „alternatívne postoje“ (s.7), ktoré vedecky znehodnocujú relevantnosť a odbornosť feminizmu. V nasledujúcom odstavci sa študentka od inštitucionálnej kritiky presúva k téme ženských aktov, čo je dosť zásadný posun, ktorý nie je celkovo objasnený a je prezentovaný ako súvislý problém či téza práce. Autorka vysvetľuje, že sa táto práca bude venovať práve téme ženského aktu vo výtvarnom umení a to v nasledujúcich troch teoretických kapitolách: akt, feminizmus a inštitúcie. Pričom pri predstavení kapitoly AKT, študentka vysvetľuje spojítka s tzv. pornografickým umením, odkazujúc tak na esej od historika umenia Hansa Maesa. Kapitola FEMINIZUMS sa venuje predstaveniu základných terminológií a vývoju hnutia a tretia kapitola INŠTITÚCIE sa zameriava na praktiky umeleckých inštitúcií. Empirická časť tejto práce sa venuje konkrétnym prípadovým štúdiám z českého kontextu, ktoré sa zaoberajú ženskou nahotou.

V prvom rade, práca v úvode opomína vymedzenie stavu bádania (už existujúcej literatúry) ako aj zasadenie práce do kontextu disciplíny. Preto nie je jasné z akej literatúry, myšlienkového prúdu práca čerpá a ako táto práca prispieva k už existujúcemu výskumu. Aj napriek tomu, že podkapitola 2.2.4 uvádza výber z feministickej literatúry, práca opomína súčasný výskum v danej oblasti, úvod nezasadzuje tému práce do kontextu danej disciplíny. Prečo je táto práca dôležitá a ako prispieva k už existujúcemu diskurzu v rámci dejín umenia? Čo je cieľom práce a čo je jej hlavnou tézou? Práca tak, napríklad opomína súčasné diskurzy ako knihu od Lyndy Nead, *The Female Nude. Art, Obscenity and Sexuality* (2002), ktorá kriticky pristupuje ku klasickému textu od Kennetha Clarka (*The Nude: A Study in Ideal Form*, 1956), knihu od Helen McDonald, *Erotic Ambiguities. The Female Nude in Art* (2001), ktorá rozoberá práve to ako súčasné umelkyne rekonceptualizovali postavu ženského aktu, knihu od Frances Borzello, *The Naked Nude* (2012), ktorá analyzuje súčasné provokatívne a často neprijemné zobrazenie aktu v umení v podobe body artu či performance či knihu od Sophie Giovannitti, *Working Girl. On Selling Art and Selling Sex* (2023), ktorá prepája práve komodifikáciu umenia so sexuálnou prácou. Zároveň práca v úvode nedostatočne vysvetľuje prečo sa rozhodla prepojiť ženský akt s pornografiou a ako tento prístup súvisí celkovo s témou práce a s feminizmom, na ktorom teoreticky práca stavia. V neposlednom rade sa téma pornografie už znova neobjavuje v empirickej časti práce (okrem jedného prípadu, v biografii umelca Martina Mainera).

Kapitola AKT je členená do štyroch podkaptol: definícia, historický kontext, pornografické umenie a prieskum telesnosti v umení v českom prostredí. Pričom podkapitola venujúca sa definícii odkazuje hlavne na Wikipédiu ako svoj zdroj, následne historický kontext je veľmi skratkovitý a s cieľom poňať obdobie od praveku po súčasnosť, pričom obecné preberá fakty opäť z internetovej encyklopédie, bez definovania kontextu či geografickej oblasti, ktorému sa venuje. Následne tretia podkapitola s názvom “pornografické umenie” tvrdí, že “Ústredným témom tejto práce je nahota, ktorá je neodmysliteľne spjata s telesnosťou”

a sexualitou.” (s.11) Toto tvrdenie je však generalizujúce a nie je podložené faktami. Ide o nebezpečné tvrdenie, ktoré navrhuje, že ľudskú nahotu je možné a priori vnímať sexuálne. Zároveň, pri tvrdení, že „*V súčasnej dobe stále častejši narážime na umění, které má pornografický podtext.*” (s.11) chýba zdroj takého to tvrdenia, ktoré nie je ničím podložené, alebo preukázané na príklade. Táto podkapitola sa následne odvoláva na texty od Hansa Maesa a Hany Stehlíkovej, avšak opomína zhrnutie a relevantnosť pre celkový kontext práce. Následná štvrtá podkapitola sa venuje 2 prípadovým štúdiám z českého kontextu a to práci umelkyň Lenky Klodovej a Kateřiny Olivovej. Pričom však nie je jasné prepojenie daných 4 podkapitol a ako dané prípadové štúdie súvisia s teoretickou časťou práce a prečo neboli zaradené, napríklad, do nasledujúcej empirickej časti? Kapitola končí odkazom na kritiku Olivovej v kontexte performance, kde vystúpila umelkyňa nahá, na ktorej sa zúčastnili aj deti a práca tvrdí (s odkazom na portál idnes.cz), že táto akcia bola „kontroverzná“, avšak opomína analyzovať v čom bolo toto vystúpenie kontroverzné. Je v poriadku ak študentka vníma túto performance kriticky, avšak takéto postavenie by malo byť v odbornom texte argumentované teoretickými zdrojmi a prípadnou vizuálnou analýzou študentky. Zároveň, by som rada študentku upozornila na to, že práve tvrdenie o ohrozovaní detí, ku ktorému sa študentka prikláňa, je často používaným argumentom pravicového až krajne pravicového anti-gender hnutia (Đurinová 2015; Kobová 2019, Graff 2021, Butler 2024).

Druhá kapitola sa venuje FEMINIZMU, pričom v časti definícia pojmov odkazuje práca na príklady feministických prístupov bez uceleného prístupu a dôvodov výberu daných príkladov. Zároveň v kontexte podkapitoly 2.2.4 sa práca odkazuje na niektoré existujúce zdroje z kontextu feminizmu v českom prostredí, ale ide skôr o veľmi stručný prehľad literatúry v jednom odstavci, ktorý pôsobí dosť náhodne a následne podkapitola 2.2.4.1 je venovaná historičke umenia Martine Pachmanovej, s tvrdením, že jej publikácie „osobne najviac ovplyvnili“ študentku (s.19). Práca tak uvádza krátku biografiiu Pachmanovej v jednom odstavci a nie je jasné ako súvisí táto podkapitola s témou práce celkovo. K rozboru teoretického prínosu Pachmanovej pre túto prácu sa už však študentka ďalej nevracia (okrem referencie na prácu Carol Duncan z textu Pachmanovej na strane 22 a referencie Pachmanovej s odkazom na definíciu pojmu falus a feministického umenia na strane 36 a 40). Keďže táto druhá kapitola neobsahuje žiadne zhrnutie ani celkovú argumentáciu, nie je jasné ako súvisí s prácou celkovo. Nasledujúca kapitola, venovaná INŠTITÚCIÁM odkazuje na sociologickú definíciu inštitúcie, pričom ju nedefinuje z umelecko-teoretického či umelecko-historického hľadiska. Tu by sa hodila práve rozsiahlejšia analýza inštitucionálnej kritiky, napríklad už spomínanej Lindy Nochlin z úvodu. V tejto časti musím vyzdvihnúť analýzu práce zoskupenia Guerilla Girls, ktorá priamo súvisí s kritikou reprezentácie žien v umeleckých inštitúciách len ako objektov aktov umeleckých diel a nie ako samotných aktérok. Ako aj príklady z českého kontextu, vrátane nedávnej výstavy *Feminine Painting – It's a Masculine Thing!* Avšak táto časť opäť opomína zhrnutie a vlastnú argumentáciu autorky.

Celkovo práca obsahuje mnohé generalizácie, ktoré nie sú podložené odbornými zdrojmi ani detailnou analýzou. Napríklad, tvrdenia ako „*Zobrazení nahého lidského těla jako aktu je bezpochyby jedním ze základních pilířů výtvarného umění*” (s.9), „*tělo je nedílnou součástí umění již od pradávných kultur*” (s.10), „*Česká společnost má tendenci přebírat informace z médií a namísto odborných studií a publikací, a přejímat názory většinové veřejnosti.*” (s.18), či „*Feminismus je obávaným označením, ke kterému se neodvažují přihlásit ani ti, kteří jej praktikují*” (s.19). Takéto vágne a nepodložené generalizujúce tvrdenia nepatria do odborného textu. Zároveň práca často používa ako svoj zdroj Wikipédiu, a to rovnako pri definícii aktu v umení, definícii umenia praveku, definícii pornografie, definícii feminizmu, ako aj pri definícii patriarchátu. Toto sú zásadné pojmy a kľúčové témy tejto práce, ktoré mali byť v teoretickej časti dôkladne argumentované a analyzované s odkazom na odbornú literatúru. Pozitívne hodnotím ako je práca po formálnej stránke prehľadne štruktúrovaná do

jasne číslovaných kapitol a podkapitol a dôkladne citovaná. Členenie práce do odstavcov je logické a prehľadné.

Empirická časť práce je postavená na analýze ženskej nahoty v tvorbe vybraného umelectva. V metodológii práce, študentka vysvetľuje, že dotazník, ktorý bol zaslaný umeleťstvu bol štandardizovaný a bol vytvorený pomocou programu ChatGPT. Avšak nie je jasné prečo študentka pristúpila práve k tejto metodológii a v čom bolo vytvorenie otázok umelou inteligenciou pre túto prácu prínosné? Ako súvisí vnímanie ženskej nahoty a umenia umelou inteligenciou s témou tejto práce? Práca ďalej tvrdí, že „*Při výběru respondentů jsem dbala na rovnoměrné zastoupení žen i mužů, tak aby nedoblo ke zkreslení výsledků*” (s.25). Pričom aj napriek rovnocennej reprezentácii mužov a žien v dotazníku, ide už od začiatku o nerovnomerne vyváženú výskumnú otázku, keďže je témou vyslovene len ženská nahota a nie nahota všeobecne. Práca v empirickej časti, najprv venuje odstavec každej a každému z respondentov, čo je členené do samostatných podkapitol a následne sa až venuje analýze a interpretácii dát, ktoré vyplynuli z daných dotazníkov. Tu by som odporučila prepojenie týchto dvoch častí pre prehľadnosť práce. Zároveň pri samotnej analýze sú odpovede z dotazníkov podávané nekriticky, nie sú analyzované v súvislosti s teoretickou literatúrou a nie sú jasne argumentované v kontexte tejto práce. Táto časť jednoducho vyberá tvrdenia zo zozbieraných dotazníkov a organizuje ich tematicky do okruhov ako je: inšpirácia pre používanie ženského aktu, význam ženského aktu, kontroverzia či feminizmus. Ide o súhrn podnetov od respondentov*iek, ktoré sú podávané nasledovne: „*Anna Mária Beňová naopak pociťuje jistý progress*“, „*Anna Vohralíková v dotazníku zmiňuje*“, alebo „*Karel Balcar si pod pojmem feminismus představí domnívá se, že jeho program není schopen oslovit širší masy a nejmladší volí spíše komunitu LGBT+...*“ (s.41) Avšak, ako súvisí hnutie LGBTQIA+ či príslušnosť k nemu, s tým ako je autorova tvorba vnímaná diváctvom? A nepatrí rovnosť ľudí s rôznou sexuálnou orientáciou tiež pod súčasnú feministickú agendu? Celá analýza odpovedí z dotazníkov je tak prijímaná nekriticky a nie je jasné ako súvisí s témou a cieľom práce. Ako pristupuje študentka k tejto analýze dát teoreticky? Čo je záverom a zistením tejto empirickej časti? A v neposlednej rade, ako dokázal tento rešerš prepojenie ženskej nahoty s pornografiou v umení?

V závere práca uvádza, že „*Výzkum tak dokumentuje aktuální stav vnímání smyslu ženského nahoty, a přispívá k diskuzi o její roli ve výtvarném umění. Vzhledem k rozsahu práce jsem si vědoma, že není možné obsáhnout tak široké téma, jakým je právě ženský akt v umění. Věřím však, že tato práce může sloužit jako aktualizovaný přehled využití ženského aktu v současném umění v českém kontextu, na který mohou potenciálně navázat budoucí badatelé a badatelky.*” (s.42) Tento zámer práce však nebol naplnený. Vyzdvihujem však snahu študentky vytvoriť originálny výskum, aj jej prácu so zbieraním dát od umelectva prostredníctvom dotazníkov, ktorých vytvorila celkovo 13, čo bolo určite naozaj prácne. Avšak v odbornom texte by mali byť následne tieto dáta spracované kriticky a v kontexte odbornej literatúry a práca by mala jasne ukázať čo daným výskumom dokázala a ako vyplnila medzeru v existujúcom výskume. Zároveň v práci chýba vizuálna analýza diel daného vybraného autorstva. Ako interpretuje ich tvorbu študentka? Táto práca mala potenciál (re)interpretovať tvorbu daného umelectva v kontexte širšieho teoretického diskurzu, avšak tento potenciál práce nebol naplnený. V neposlednej rade chcem podotknúť, že pri krátkej konzultácii, ktorú som so študentkou mala, som ju upozornila na fakt, že v práci vnímam akési 2 tematické zámery: jeden, ktorý sa venuje feminizmu a emancipácii žien skrz používanie nahoty v umení ženskými umelkyňami samotnými; a druhý, ktorý sa venuje (inštitucionálnej) kritike ich objektivizácie skrz ženské akty v umení. Avšak dané pripomienky neboli zapracované do práce a tá bohužiaľ stále pôsobí mätúco vo svojich cieľoch a zámeroch.

Preto navrhujem známku 3-4, v závislosti od obhajoby práce.